

Prva grupa radiotelegrafista naše Ratne mornarice

Dinko Matković

Radiotelegrafski kurs — to je bila nejasna predstava, koju smo u sebi nosili penjući se puteljkom što vodi od ceste Vis-Komiža do malog mjesta Ženine Glave. Do 20. II 1944. g. skupilo se u tom malom viškom selu tridesetak omladinaca, koji su napustili svoje jedinice da bi svladali novi zadatak: za četiri mjeseca trebalo je postati radiotelegrafista! Tada nam ovaj zadatak nije izgledao neobičan: nismo bili svijesni njegove težine.

NASTAVNI PLAN I MATERIJALNI USLOVI KURSA

U jednu neveliku seosku sobu, koja je bila pretvorena u učionicu, ušli su 21. II 1944. g. komandir kursa Čumbelić, polit-komesar Ivo Ivanišević i kapetan Momčilović, koji nas je pozdravio u ime Štaba Mornarice i otvorio prvi radiotelegrafski kurs naše mlade Ratne Mornarice. Od njih smo i dobili prva objašnjenja o kursu. U svojim govorima oni su nam ukratko prikazali razvoj NOV istaknuvši da se sada sve više osjeća potreba za dobrom vezom, da naše jedinice trebaju moderna sredstva veze i dobre veziste. Vrijeme od četiri mjeseca — govorili su nam — je kratko da se postane radiotelegrafista. Osim toga mi nismo raspolagali modernim sredstvima za obuku i zato su svi govornici isticali značenje i ulogu svijesti i volje za naše učenje.

Tog dana dobili smo i dnevni raspored. Stari pomorski radiotelegrafista Ramazinović počeo je da kuca, a raštimano zujalo je odmah počelo da »mijenja glas« te bi često i »crklo«. Osim učenja sluhom i tipkanja počeli smo učiti radiotehniku, koju nam je predavao komandir kursa Čumbelić i elektrotehniku sa kojom nas je upozorio kapetan Valentinčić. Uz ove glavne predmete, koje smo učili svaki dan, učili smo i saobraćajnu i izvidničku službu, žičnu telegrafiju i telefoniju, meteorologiju i aritmetiku. Osim toga predviđena su bila i tri politička časa sedmično ne računajući skojevske i partijske sastanke.

Da bismo svladali ovako opširni nastavni plan za četiri mjeseca, bilo je potrebno vrlo intenzivno raditi. U učionici smo boravili od 7—12 sati i od 14—18 sati. Ako ne računamo pauze, punih osam sati sjedali smo dnevno za stolovima. Nedjeljom smo također radili prije podne, dok je popodne bilo slobodno. Radni dan je bio potpuno zauzet pa je bilo drugova, koji su i nedjeljom popodne učili ili bi ustajali u 5 sati i spremali se do nastave.

U maju 1944. g., kada je formirana Škola Mornarice NOVJ prešli smo u grad Vis u »Češku vilu«. 27 maja komandant škole potpukovnik Bonaci govorio nam je o tome kako se sada formira škola, koja će davati našoj mladoj Mornarici razna stručna lica. Tom prigodom upoznao nas je sa »Dnevnim rasporedom zanimanja. Radni dan je počinjao u 6 sati, a završavao se u 22.30.

Prelaskom u »Češku vilu« mnogo su nam se popravili materijalni uslovi, jer smo dobili daleko bolje sobe za učenje i spavanje kao i za dnevni boravak. Tada smo dobili i bolja tehnička sredstva. Tu je počela i naša prava praksa: prvi susret sa radiostanicama.

ČLANAK IZ ZIDNIH NOVINA

Iako je učenje bilo naporno i zamorno, materijalni uslovi slabi, a bombardiranje otoka Visa često — uvijek je prevladavalo vedro raspoloženje među mladim kursistima. U slobodnim satovima kursisti su uvijek bili spremni na šalu, bilo je mnogo duhovitih dosjetaka na račun nastave ili pojedinih drugova. Evo kako je opisao jedno prije podne jedan kursista u našim Zidnim novinama:

»Jutro je. Dežurni se šćućur'o. Zlovoljan je, tare po-dočnjake, zijeva, pročeže se i misli na krevet, što ga je odavna napustio. Noćas nije spavao te mu je glas promukao. »Hajde, ustajte, vrijeme je! grmi kao Šaljapin«.

U polusnu se izvlačim ispod pokrivača i gledam na-šega druga Miletića. On nešto blaženoga sanja. Kaludera je već odavna ustao te nervozno šeta po dvorištu. Gleda mrko na kokoške i pijetla, koji ga je sa njemačkim »das Kiriki« nešto previše rano probudio. Gleda u pijetla i sjeti se pečenja. Na tanjiru pečenje, salata, pire, glava kruha i u magli jedna kutija duhana. Vidi on sebe gdje sjedi uz stol te jede do iznemoglosti. Dim cigarete prekrpio ga te mu se jedva glava vidi. Želio bi da ga fotograf slika pri takvu ručku te da tu sliku može u svako doba da pogleda.

Svi smo ustali. Zbor za doručak. Svaki hvata za svoju porciju. Dijeli se kruh u tri dijela te svaki dobije po jednu trećinu. Svi mi gledamo u jednu trećinu i mislimo na matematiku. Proklinjemo matematičara, koji je izmislio razlomke, jer su nama simpatičniji cijeli brojevi. Kava se pije u elitnoj kavani, samo svaki čas tišinu prekine kratko, ali snažno srkanje koje izgleda kao treperenje uz visoku frekvencu. Umivanje je obavezno, ali ipak, ako je suviše hladna voda, može da bude izuzetaka. Ima drugova, koji samo operu oči i pri tome prave takve grimase kao da su na santi leda. Sedam sati — svi u razredu. Počinje obuka. Hvatanje na sluh. »Ja mogu 50, ja pak 40, 30, 20 slova na minutu« čuje se kako raspravljaju drugovi. Tipka se za one od 50, zatim tipkanje progresivno pada dok ne dođe na 20. Sve je dobro dok zujalo drži »prima«, ali kad uhvati »falšetu« zapjeva kao stara kanta. Nastavnik ga brže bolje ispravlja: frkne neki šaraf i već pjeva »aa-tik-taa«. Đacima zuji u ušima, prignuli šije i hvataju. Ima ih dobrih, koji sve hvataju bez pogreške, a ima i onih, koji gledaju u drugoga te kad isprave stanu se hvaliti kako oni najbolje hvataju.

Kad svrši »zujanje« dolazi nam elektrotehnika. Nastavnik diktira i često na slovenačkom govori »novi ret«

te tako »novi ret, novi ret« i nehotice pomislim na Hitle-rov jadni »Novi red«. Crtaju se slike. Ima ih koji crtaju kako to i nacrtu odgovara, a ima drugova koji mjesto baterije nacrtaju bure, a mjesto kružnice jaje, a mjesto štapa od ebonita ili stakla »molete«.

Podne je, ručak. Vrata se od kuhinje otvaraju. Silazi ekonom te se smiješi kroz poštucani brk. Kazan se puši. Kutlača radi bez prestanka kao puška repetirka. Dvije kutlače po osobi, jedna gušća a druga rjeđa, i svi su zadovoljni. Ostatak se dijeli i mi se guramo za »repete«. Dijeli se riba ulovljena na Tihom oceanu, preparirana u Kaliforniji, a konsumirana od radiotelegrafskog kursa na otoku Visu. Otvoriš limenku te gledaš u nibu: sardela nije, skuša nije, što li je? Odgovor je različit: netko govori da je haringa, drugi pak da je umjetna riba, da je lokarda i t. d. Brzo ta diskusija prestaje, jer je nemoguće izvršiti analizu: nepoznata riba je već u trbuhu. Dva sata odmora. Potraga za cigaretama. Jedni idu do Oblasnog agitpropa te svi puše bilo čike bilo čaj. Glavno je da se dimi pred nosom. Nađem po džepu nešto duhanske prašine. Nisam još ni potegnuo, kad se predamnom ukaže kao u filmu debelo lice druga Valerija. Odmah pomislim na tri prašćića od Volta Disneya. Ružičasto lice mi se smije te, inače gđoropadan glas, mnogo je umekšan: »Daj dva dima«.

USPJEH KURSA

Gradivo smo brzo i uspješno savladivali zahvaljujući velikoj marljivosti i volji za rad, koju su kursisti uvijek pokazivali. Uspjeli smo postići za kratko vrijeme bolje rezultate nego su to naši rukovodioci mogli predvidjeti.

Već početkom aprila (nakon 50 dana učenja) prigodom provjeravanja znanja mogli smo hvatati prosječno 55 slova u minuti, a otkucavali smo prosječno 35 slova u minuti. Srednja ocjena iz elektrotehnike i radiotehnike bila je dobar (Nekim drugovima su ovi predmeti zadavali posebne teškoće, jer su imali samo 4 razreda osnovne škole).

Devetog juna počeli su ispiti. Ispitnu komisiju sačinjavali su drugovi Pirc, Čumbelić, Ivanišević i predmetni nastavnici. Oni su bili zadovoljni našim konačnim uspjehom: pet kurstista postigli su odličan, dva dovoljan, a ostali kursisti vrlo dobar i dobar uspjeh.

26. juna dobili smo od Uprave Škole Mornarice »Uvjerenje« o položenom radiotelegrafskom kursu.

Prvi radisti naše Ratne Mornarice razišli su se u razne jedinice. Čuo sam da su neki od njih i poginuli, a da su mnogi od njih sada oficiri naše Ratne Mornarice. Nekoliko bivših kursista sada plove i na našim trgovačkim brodovima.